

Ruch Biblijny i Liturgiczny

Nr 6

ROK XXIV

1971

ŚWIĘTA KONGREGACJA KULTU BOŻEGO

Prot. nr 50/69

DEKRET

Święty Sobór Watykański II polecił zreformować obrzędy Chrztu dzieci znajdujące się w Rytuale Rzymskim w następujący sposób: dostosować obrzędy do rzeczywistej sytuacji niemowląt, jaśniej wydatnić udział i obowiązki rodziców, przewidzieć odpowiednie zmiany przy chrzcie wielkiej liczby dzieci oraz przy chrzcie udzielanym na terenach misyjnych przez katechistów albo przez inne osoby, w razie nieobecności szafarza zwyczajnego, ułożyć obrząd, który by wskazywał, że dziecko ochrzczone w skróconej formie, zostało już przyjęte do Kościoła. (Konstytucja o Liturgii, art. 67—69).

Rada do wykonania Konstytucji o Liturgii dokonała tej reformy, a Ojciec św. Paweł VI swoją apostołską powagą zatwierdził nowe obrzędy chrztu dzieci i polecił je ogłosić, aby w przyszłości używano ich zamiast obrzędów znajdujących się w Rytuale Rzymskim. Dlatego Święta Kongregacja, na mocy specjalnego polecenia Ojca Świętego, ogłasza te obrzędy i zarządza, aby używano ich od dnia 8 września 1969.

Bez względu na wszelkie przeciwne zarządzenia.

W siedzibie Świętej Kongregacji Kultu Bożego, 15 maja 1969, w Uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego.

A. BUGNINI
Sekretarz

BENNO Kard. GUT
Prefekt

WTAJEMNICZENIE CHRZEŚCIJAŃSKIE

WSTĘP OGÓLNY

1. Ludzie przez sakramenty chrześcijańskiego wtajemniczenia uwolnieni z mocy ciemności, razem z Chrystusem umarli, razem z Nim pogrzebani i zmartwychwstali, otrzymują Ducha przybrania za synów i odpowiadają z całym ludem Bożym pamiętkę śmierci i zmartwychwstania Pańskiego¹.

2. Przez chrzest wszczępieni w Chrystusa stają się ludem Bożym, a otrzymawszy odpuszczenie wszystkich grzechów zostają wyniesieni ze stanu naturalnego do stanu przybranych synów². Odradzając się z wody i Ducha Świętego, stają się nowym stworzeniem i przez to zostają nazwani synami Bożymi i nimi rzeczywiście są³.

Naznaczeni darem tegoż Ducha Świętego w sakramencie bierzmowania, tym dokładniej upodabniają się do Pana i napełniają Duchem Świętym tak, aby niosąc o Nim świadectwo światu, doprowadzili jak najrychlej Ciało Chrystusa do pełni⁴.

Uczestnicząc następnie w zgromadzeniu eucharystycznym, przyjmują Ciało Syna Człowieczego i piją Jego Krew, aby otrzymać życie wieczne⁵ i wyrażać jedność ludu Bożego; ofiarując zaś siebie razem z Chrystusem, mają udział w powszechnej Ofierze, którą jest cała społeczność odkupiona⁶, składana Bogu przez Najwyższego Kapłana. Modlą się także, aby przez pełniejsze działanie Ducha Świętego cały rodzaj ludzki stał się jedną Rodziną Bożą⁷. Te trzy sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego tak się ze sobą łączą, że doprowadzają do pełnej dojrzałości wyznawców Chrystusa, którzy pełnią w Kościele i w świecie posłannictwo właściwe całemu ludowi chrześcijańskiemu⁸.

I. GODNOŚĆ CHRZTU

3. Chrzest, brama do życia i królestwa Bożego, jest pierwszym sakramentem nowego prawa; przyniósł go Chrystus wszystkim ludziom, aby mieli życie wieczne⁹, a potem powierzył go wraz z Ewangelią swojemu Kościołowi, gdy polecił Apostołom: „Idźcie i nauczaj-

¹ DM 14

² Rz 8, 15; Gal 4, 5; por. Sob. Tryd., Sesja VI, Dekr. o usprawiedliwieniu, rozdz. 4: Denz, 796/1524.

³ por. 1 J 3, 1.

⁴ DM 36

⁵ por. J 6, 55.

⁶ Św. Aug., *De Civitate Dei*, X, 6; PL 41, 284; KK 11; DK 2.

⁷ KK 28.

⁸ por. KK 31.

⁹ por. J 3, 5.

cie wszystkie narody, udzielając im chrztu w Imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego”¹⁰. Dlatego to chrzest jest przede wszystkim sakramentem tej wiary, przez którą ludzie, oświeceni łaską Ducha Świętego, dają odpowiedź na Ewangelię Chrystusową. Kościół uważa za swoje podstawowe i główne zadanie pobudzać wszystkich, czy to katechumenów, czy rodziców dzieci chrzczonych, czy chrzestnych do tej prawdziwej i czynnej wiary, dzięki której złączeni z Chrystusem, zawierają Nowe Przymierze albo je umacniają. Ku temu celowi zmierza zarówno pasterskie nauczanie katechumenów i przygotowanie rodziców, jak liturgia słowa Bożego i towarzyszące obrzędowi chrztu wyznanie wiary.

4. Ponadto chrzest jest sakramentem, przez który ludzie wchodzą do wspólnoty Kościoła i tworzą razem budowlę na mieszkanie Boga w Duchu Świętym¹¹, stają się królewskim kapłaństwem i świętym narodem¹². Chrzest jest także sakramentalnym węzłem jedności, łączącym wszystkich, którzy nim są naznaczeni¹³. Ten niezmierny skutek, jasno wyraża w liturgii łacińskiej sam obrzęd sakramentu, gdy w obecności ludu Bożego, ochrzczonych namaszcza się krzyżem. Ze względu na to wszyscy chrześcijanie powinni otaczać najwyższą czcią obrzędy Chrztu i nikomu nie wolno powtórnie go udzielić, jeżeli został ważnie udzielony także przez braci odłączonych.

5. Obmycie wodą, któremu towarzyszy słowo¹⁴, a tym właśnie jest chrzest, czyni ludzi uczestnikami Bożej natury¹⁵ i przybranymi dziećmi¹⁶. Chrzest bowiem, jak to wyrażają modlitwy poświęcenia wody, jest obmyciem odradzającym¹⁷ i narodzeniem, które pochodzi z nieba. Wezwanie Trójcy Przenajświętszej nad przystępującymi do chrztu sprawia, że naznaczeni Jej imieniem, poświęceni są Jej na własność i wchodzą we wspólnotę z Ojcem i Synem i Duchem Świętym. Do tego głównego obrzędu przygotowują i prowadzą czytania biblijne, modlitwa wspólnoty i potrójne wyznanie wiary.

6. Chrzest dalece przewyższa oczyszczenia przepisane przez Stare Prawo, bo sprowadza te skutki mocą tajemnicy Męki i Zmartwychwstania Pańskiego. Ci bowiem, którzy przyjmują chrzest, złączeni w jedno z Chrystusem na podobieństwo Jego śmierci i zanurzeni razem z Nim w śmierci¹⁸, są w Nim przywracani do życia i razem zmartwychwstają¹⁹. We chrzcie bowiem obchodzi się i odprawia

¹⁰ Mt 28, 19.

¹¹ Ef 2, 22.

¹² 1 P 2, 9.

¹³ DE 22.

¹⁴ Ef 5, 26.

¹⁵ 2 P 1, 4.

¹⁶ por. Rz 8, 15; Gal 4, 5.

¹⁷ por. Tt 3, 5.

¹⁸ Rz 6, 4—5.

¹⁹ por. Ef 2, 6.

misterium paschalne w tym sensie, że przezeń ludzie przechodzą ze śmierci grzechu do życia. Dlatego trzeba, aby przy udzielaniu chrztu, zwłaszcza w Wigilię Wielkanocną lub w niedzielę, widoczna była radość zmartwychwstania.

II. OBOWIĄZKI I CZYNNOŚCI PRZY UDZIELANIU CHRZTU

7. Przygotowanie do chrztu i chrześcijańskie nauczanie bezsprzecznie należy do ludu Bożego, to jest Kościoła, który przekazuje i pielęgnuje wiarę otrzymaną od Apostołów. Przez posługę Kościoła Duch Święty powołuje dorosłych do Ewangelii, a dzieci otrzymują chrzest i wychowanie w wierze tegoż Kościoła. Jest rzeczą wielkiej wagi, aby już w przygotowaniu do chrztu współpracowali z kapłanami i diakonami katechiści oraz inni ludzie świeccy. Wypada ponadto, aby przy udzielaniu chrztu lud Boży reprezentowali nie tylko sami chrzestni, czy rodzice dziecka i bliscy, lecz w miarę możliwości także przyjaciele i członkowie rodziny, sąsiedzi i inni przedstawiciele miejscowego kościoła, a wszyscy niech biorą czynny udział, by okazała się wspólna wiara i wyraziła wspólną radość z jaką nowo-ochrzczonych przyjmuje się do Kościoła.

8. Zgodnie ze starodawnym zwyczajem Kościoła, człowiek dorosły nie może być dopuszczony do chrztu bez chrzestnego, wybranego ze wspólnoty chrześcijańskiej. Ma on pomagać chrześniakowi przynajmniej w ostatnich przygotowaniach do przyjęcia sakramentu, a po chrzcie dbać o jego wytrwanie we wierze i w chrześcijańskim życiu.

Podobnie przy chrzcie dziecka ma być obecny chrzestny, jako przedstawiciel zarówno rodziny ochrzczonego, rozszerzonej w znaczeniu duchowym, jak i Kościoła naszej Matki, w razie potrzeby ma on wspierać rodziców w staraniu o to, by dziecko doszło do wyznawania wiary i wyrażało ją życiem.

9. Chrzestny uczestniczy przynajmniej w końcowych obrzędach katechumenatu oraz w samym obrzędzie chrztu, aby przy chrzcie dorosłego poświadczyć jego wiarę, a przy chrzcie dziecka, wyznać razem z rodzicami wiarę Kościoła, w której to dziecko otrzymuje chrzest.

10. Chrzestny, wybrany zgodnie z osądem duszpasterza przez katechumena lub przez rodzinę, może wypełniać czynności liturgiczne wymienione wyżej w nr 9, jeżeli posiada następujące przymioty:

- a) jest wystarczająco dojrzały do spełniania tego zadania;
- b) sam przystąpił już do sakramentu chrztu, bierzmowania i eucharystii;
- c) należy do Kościoła katolickiego i prawo nie zabrania mu pełnienia zadań chrzestnego. Jeżeli rodzice przyjmującego chrzest

wyrażają takie życzenie. obok ojca chrzestnego katolika (lub matki chrzestnej katoliczki) można dopuścić jako chrzestnego lub świadka chrztu, człowieka ochrzczonego, urodzonego i wychowanego w wierze chrześcijańskiej w Kościele lub społeczności odłączonej.

Należy uwzględnić normy w zakresie ekumenizmu, zależnie od okoliczności.

11. Zwyczajnymi szafarzami chrztu są biskupi, kapłani i diakoni. Udzielając tego sakramentu niech pamiętają, że działają w Kościele w imieniu Chrystusa i mocą Ducha Świętego. Niech będą więc staranni w głoszeniu Słowa Bożego i w udzielaniu sakramentu. Niech się również wystrzegają wszelkich czynności, któreby mogły być słusznie uznane przez wiernych za okazywanie komuś szczególnych względów²⁰.

12. Biskupi, główni szafarze tajemnic Bożych i kierownicy całego życia liturgicznego w powierzonym sobie Kościele²¹, rządzą udzielaniem chrztu, przez który dostępuje się udziału w królewskim kapłaństwie Chrystusa²². Dlatego niech się nie zwalniają od osobistego udzielania chrztu przede wszystkim w Wigilię Paschalną. Zaleca się im zwłaszcza udzielanie chrztu dorosłym i troskę o ich przygotowanie.

13. Obowiązkiem duszpasterzy jest pomagać biskupowi w nauczaniu i udzielaniu chrztu dorosłym, którzy im zostali powierzeni, chyba że biskup inaczej postanowi. Do ich zadań należy także odpowiednie duszpasterskie przygotowanie i pomoc rodzicom i chrzestnym przed chrztem dzieci przy współdziałaniu katechistów i innych przygotowanych ludzi świeckich, oraz udzielanie dzieciom tego sakramentu.

14. Inni kapłani a także diakoni, jako pomocnicy biskupa i proboszczów w ich urzędzie, przygotowują do chrztu oraz udzielają go, o ile wezwie ich do tego, lub wyrazi zgodę, biskup albo proboszcz.

15. Przy dużej ilości przyjmujących chrzest, celebransowi mogą pomagać inni kapłani albo diakoni, a nawet ludzie świeccy, jak to jest przewidziane w odpowiednich częściach obrzędu.

16. Jeśliby kapłan lub diakon był nieobecny, a życiu nieochrzczonego zagrażało niebezpieczeństwo, zwłaszcza gdyby był konający, chrztu udzielić może, a niekiedy powinien, każdy wierzący, a nawet jakikolwiek człowiek, kierujący się właściwą intencją. Jeżeli niebezpieczeństwo śmierci nie jest bezpośrednie, to w miarę możliwości powinien sakramentu udzielić świecki katolik, posługujący się przy tym formą skróconą, podaną niżej (nr 157—164). Dobrze by było, aby w tym wypadku zebrała się jakaś niewielka społeczność lub przynajmniej, aby był obecny jeden z dwóch świadków.

²⁰ KL 32, KDK 29.

²¹ DE 15.

²² KK 26.

17. Wszyscy katolicy świeccy, jako członkowie ludu kapłańskiego, a zwłaszcza rodzice i, z racji obowiązków, katechiści, położne, pomocnice domowe, opiekunki społeczne lub pielęgniarki a także lekarze, niech się starają przyswoić sobie, w miarę swych uzdolnień, wystarczającą znajomość poprawnej formuły chrztu w nagłym wypadku. Powinni ich tego nauczyć proboszczowie, diakoni i katechiści, biskupi niech zadbają w swych diecezjach o skuteczne sposoby tego nauczania.

III. RZECZY POTRZEBNE DO UDZIELENIA CHRZTU

18. Woda do chrztu ma być naturalna i czysta, tak z uwagi na prawdziwość znaku, jak i ze względów higienicznych.

19. Chrzcielnica, lub naczynie, w którym według potrzeby przygotowuje się wodę do chrztu udzielanego w prezbiterium niech jaśniej czystością i pięknem.

20. W zależności od klimatu danego kraju, należy przewidzieć sposób ogrzania wody.

21. Poza nagłymi wypadkami niech kapłan lub diakon nie chrzci inną wodą, jak tylko specjalnie w tym celu poświęconą. Jeśli w Wigilię Wielkanocną dokonano poświęcenia wody, powinno się ją, według możliwości, zachować na cały okres wielkanocny i jej używa dla wyraźniejszego podkreślenia łączności tego sakramentu z misterium paschalnym. Pożądane jest, aby poza okresem wielkanocnym poświęcać wodę przy każdym udzielaniu chrztu, by nawet przez same słowa poświęcenia jasno zaznaczył tajemnicę zbawienia, którą Kościół obchodzi i głosi. Jeśli chrzcielnica tak jest zbudowana, że wypływa z niej woda, należy poświęcać tryskający strumień.

22. Wolno używać zarówno formy zanurzenia, która dokładniej oznacza uczestnictwo w śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa, jak i formy polania.

23. Słowa, przez które udziela się w Kościele łacińskim chrztu są następujące: „Ja ciebie chrzczę w Imię Ojca, i Syna, i Ducha Świętego”.

24. Do liturgii słowa Bożego należy przygotować odpowiednie miejsce w kaplicy chrzcielnej lub w kościele.

25. Chrzcielnica, z której wypływa woda do chrztu, albo w której się ją przechowuje, niech będzie przeznaczona wyłącznie dla sakramentu chrztu i w pełni godna tego, aby tam chrześcijanie odradzali się z wody i Ducha Świętego. Bez względu na to, czy mieści się ona w jakiejś kaplicy wewnątrz lub obok kościoła, czy w jakiejś części kościoła na widoku wiernych, tak ją należy urządzić, by w obrzędach chrztu mogło uczestniczyć wiele osób. Po skończeniu okresu wielkanocnego w miejscu udzielaniu chrztu wypada ze zcją

przechowywać paschał i zapalać go podczas udzielania chrztu, aby od niego łatwo było zapalać świece ochrzczonych.

26. Te obrzędy przy udzielaniu chrztu, które mają być wykonywane poza kaplicą chrzcielną, niech się odbywają w różnych miejscach kościoła, stosownie do liczby uczestników i do szczególnego charakteru różnych części liturgii chrztu. Jeśliby kaplica chrzcielna nie mogła pomieścić wszystkich katechumenów i wszystkich uczestników, także te obrzędy, które zwykle w niej się wykonuje można odprawić w innym dogodniejszym miejscu w kościele.

27. Jeśli jest to możliwe, wszystkim nowonarodzonym powinno się udzielać chrztu wspólnie, w tym samym dniu. Bez słusznej przyczyny nie należy w tym samym kościele i w tym samym dniu udzielać chrztu więcej niż jeden raz.

28. Na właściwym miejscu będzie dokładnie określony czas chrztu zarówno dorosłych jak i dzieci. Poza tym udzielanie tego sakramentu niech zawsze ukazuje jego charakter paschalny.

29. Proboszczowie powinni dokładnie i bezzwłocznie zapisać w księdze chrztów imiona ochrzczonych, szafarza, rodziców dziecka i chrzestnych oraz miejsce i datę udzielenia chrztu.

IV. UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPÓW W ZAKRESIE ADAPTACJI

30. Na podstawie Konstytucji o liturgii świętej (art. 63 b) Konferencjom Biskupów przysługuje prawo przygotowania w krajowych rytuałach rozdziału odpowiadającego niniejszemu rozdziałowi Rytuału Rzymskiego, dostosowanego do potrzeb poszczególnych regionów. Po zbadaniu takiego rytuału przez Stolicę Świętą można go będzie używać na terenach, dla których jest przeznaczony.

Konferencje Biskupów powinny:

- 1) ustalić adaptacje, o których mówi Konstytucja o liturgii świętej³⁹,
- 2) dokładnie i roztropnie rozważyć, co z tradycji i charakteru danego narodu byłoby pożyteczne zachować; mogą także przedstawić Stolicy Świętej i za jej zgodą wprowadzić jeszcze inne adaptacje, które według ich mniemania są pożyteczne lub konieczne,
- 3) jeśli natomiast w istniejących już rytuałach krajowych znajdują się jakieś elementy własne, mogą je zatrzymać lub dostosować, byleby zgodne były z Konstytucją o liturgii świętej i ze współczesnymi potrzebami,
- 4) opracować przekłady tekstów tak, by były rzeczywiście dostosowane do charakteru różnych języków i kultur, oraz dodać odpowiednie melodie do śpiewu tam, gdzie to wydaje się potrzebne,
- 5) dostosować i uzupełnić wstęp, umieszczony w Rytuale Rzymskim tak, by szafarze w pełni rozumieli znaczenie obrzędów i do tego się stosowali,

6) w wydawanych staraniem Konferencji Biskupów księgach liturgicznych zastosować taki układ treści, jaki najlepiej odpowiada potrzebom duszpasterskim.

31. W oparciu o zasady podane w artykułach 37—40 i 65 Konstytucji o liturgii świętej, w krajach misyjnych Konferencje Biskupów mają prawo osądzić, czy można do chrześcijańskiego obrzędu chrztu dostosować elementy wtajemniczenia, jakie dotychczas istnieją u niektórych narodów, oraz zdecydować, czy te elementy wprowadzić.

32. Wszędzie tam, gdzie rzymski Rytuał chrztu podaje do wyboru kilka formuł, krajowe rytuały mogą dodać jeszcze inne, podobne w układzie i treści.

33. Śpiew jest wielką pomocą w obrzędach chrztu: wytwarza on atmosferę jedności wśród obecnych, sprzyja wspólnej modlitwie i wyraża radość paschalną, którą te obrzędy powinny rozbrzmiewać. Dlatego niech Konferencje Biskupów wezwą kompozytorów, aby zaopatrzyli w melodie teksty liturgiczne przeznaczone do śpiewania przez wiernych.

V. UPRAWNIENIA SZAFARZA CHRZTU W ZAKRESIE ADAPTACJI

34. Szafarz, uwzględniając okoliczności i rozmaite potrzeby i życzenia wiernych, niech chętnie korzysta z różnych wariantów na jakie obrzęd zezwala.

35. Oprócz tych adaptacji, które przewidziane są przez sam Rytuał rzymski w dialogach i błogosławieństwach, szafarz może wprowadzić, ze względu na różne okoliczności, jeszcze inne adaptacje, te mianowicie, o których mówi się szerzej we wstępach do chrztu dorosłych i do chrztu dzieci.

CHRZEST DZIECI

WSTĘP

I. ZNACZENIE CHRZTU DZIECI

1. Pod nazwą dzieci lub niemowląt rozumie się tych, którzy nie mogą ani posiadać ani wyznawać swojej wiary, ponieważ jeszcze nie doszli do wieku rozeznania.

2. Kościół, otrzymawszy misję głoszenia Ewangelii i udzielania chrztu, już od pierwszych wieków chrzczył nie tylko dorosłych, lecz także niemowlęta. Zawsze bowiem uważał, że według słów Pańskich: „Jeśli się kto nie odrodzi z wody i z Ducha Świętego nie może wejść

do królestwa Bożego”¹, dzieciom nie należy odmawiać chrztu, ponieważ chrzci się je w wierze tego właśnie Kościoła, wyznawanej publicznie przez rodziców, przez chrzestnych i przez innych uczestników. Osoby te reprezentują zarówno kościół lokalny jak i całą społeczność świętych i wierzących, Kościół Matkę, bo ona rodzi wszystkich i każdego z osobna².

3. Dla dopełnienia całej prawdy sakramentu trzeba, aby dzieci były potem wychowywane w tej wierze, w której zostały ochrzczone. Podstawą tego wychowania będzie sakrament chrztu, uprzednio przyjęty. Albowiem wychowanie chrześcijańskie, do którego dzieci mają prawo, zmierza do tego, by stopniowo je doprowadzać do poznania planu Bożego w Chrystusie tak, by dzieci te mogły w końcu potwierdzać wiarę, w której zostały ochrzczone.

II. OBOWIĄZKI I CZYNNOŚCI PRZY UDZIELANIU CHRZTU

4. Lud Boży, to znaczy Kościół, reprezentowany przez wspólnotę lokalną, ma wielki udział w chrzcie dorosłych jak też i dzieci. Niemowlę bowiem przed i po chrzcie ma prawo do miłości i pomocy ze strony wspólnoty. W czasie chrztu, oprócz czynności, które według nr 7 Wstępu ogólnego ma wykonać zgromadzony lud, wspólnota spełnia swe zadanie, wyrażając razem z celebransem swoją zgodę na wyznawanie wiary złożone przez rodziców i chrzestnych. W ten sposób staje się widoczne, że wiara, w której chrzci się dzieci, jest skarbem nie tylko tej jednej rodziny, lecz całego Chrystusowego Kościoła.

5. Z porządku natury wynika, że przy chrzcie zadania i czynności rodziców dziecka są ważniejsze niż zadania chrzestnych.

1) Jest rzeczą doniosłą, aby rodzice dziecka przed chrztem przygotowali się do świadomego udziału w nim, albo kierując się własną znajomością wiary, albo przy pomocy przyjaciół i innych członków wspólnoty, posługując się odpowiednimi środkami, którymi są książki, listy i katechizmy przeznaczona dla rodzin. Proboszcz zaś niechaj się stara osobiście lub przez współpracowników złożyć im wizytę, a nawet zebrać większą liczbę rodzin, by przygotować je do zbliżającego się obrzędu przez duszpasterskie pouczenie i wspólną modlitwę.

2) Jest rzeczą ważną, aby rodzice dziecka przyjmującego chrzest uczestniczyli w obrzędzie, podczas którego ich dziecko rodzi się ponownie z wody i Ducha Świętego.

3) Rodzice dziecka mają w obrzędzie chrztu swoje ważne zadanie. Nie tylko bowiem wysłuchują pouczeń celebransa i uczestniczą

¹ J 3, 5.

² Św. Augustyn, Epist. 98, 5: PL 33, 362.

w modlitwie odmawianej przez całe zgromadzenie wiernych, lecz spełniają ponadto czynności liturgiczne, gdy:

- a) publicznie proszą o chrzest dla dziecka,
- b) kreślą znak krzyża na czole dziecka bezpośrednio po celebransie;
- c) odrzekają się szatana i składają wyznanie wiary;
- d) niosą niemowlę do chrzcielnicy (należy to zwłaszcza do matki);
- e) trzymają zapaloną świecę;
- f) otrzymują błogosławieństwo specjalne przeznaczone dla matek i ojców.

4) Jeśli ktoś z rodziców dziecka nie może złożyć wyznania wiary, bo np. nie jest katolikiem, można zachować milczenie; żąda się tylko aby wyrażając prośbę o chrzest dla dziecka zamierzał lub przynajmniej się zgadzał wychowywać dziecko według wiary otrzymanej na chrzcie.

5) Po udzieleniu chrztu, rodzice dziecka, wdzięczni Bogu i wierni podjętym zadaniom, mają obowiązek doprowadzić dziecko do poznania Boga, którego przybranym synem się stało, oraz przygotować do przyjęcia bierzmowania i uczestnictwa w Eucharystii. Proboszcz niech im pomaga w spełnieniu tego zadania, posługując się odpowiednimi środkami.

6. Dla każdego dziecka wolno wybrać ojca i matkę chrzestną: przepisy mówiące o „chrzestnych” odnoszą się do nich obojga. Obecnie rodzice i chrzestni składają wyznanie wiary we własnym imieniu, a nie w imieniu dziecka. Dlatego na chrzestnych nie należy wybierać takich osób, które nie mogą szczerze złożyć tego wyznania. Wiernych należy o tym często pouczać, zwłaszcza podczas przygotowania do małżeństwa, aby uniknąć nieprzyjemności w czasie bezpośredniego przygotowania do chrztu.

7. Oprócz tego co powiedziano o szafarzu zwyczajnym we Wstępie ogólnym (nr 11—15) trzeba tu jeszcze zaznaczyć, że:

1) Duszpasterze mają obowiązek przygotowywać rodziny do chrztu dzieci i pomagać im w spełnianiu zadań wychowawczych, jakie z tego sakramentu wynikają. Do biskupów natomiast należy koordynacja tego rodzaju inicjatyw duszpasterskich w diecezji, przy pomocy diakonów i ludzi świeckich.

2) Duszpasterze mają ponadto dokładać starań, by każdorazowo udzielanie chrztu odbywało się z należytą godnością i w miarę możliwości, było dostosowane do warunków i życzeń rodziny. Ktokolwiek udziela chrztu, niech wykonuje obrzęd dokładnie i pobożnie, niech się także stara, aby wszystkim okazać ludzkość i uprzejmość.

III. CZAS I MIEJSCE CHRZTU DZIECI

8. W wyborze terminu chrztu należy się kierować w pierwszym rzędzie względami na zbawienie dziecka, by nie zostało pozbawione

dobrodziejstw tego sakramentu; następnie należy wziąć pod uwagę zdrowie matki, aby mogła, jeśli to możliwe, osobiście brać udział. Poza tym, o ile tylko nie będzie się to sprzeciwiało wyższemu dobru dziecka, trzeba brać pod uwagę potrzeby duszpasterskie, t.j. wystarczający przeciąg czasu na przygotowanie rodziców i nawet na same zorganizowanie chrztu w sposób należyty, aby wyraźnie się ukazało znaczenie obrzędu.

Dlatego:

1) Jeśli dziecko znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci, niech bezzwłocznie zostanie ochrzczone w sposób podany pod nr 21.

2) W zwykłych okolicznościach niech rodzice jak najwcześniej, o ile to możliwe, jeszcze przed narodzeniem dziecka, powiadomią proboszcza o przyszłym chrzcie, aby można było odpowiednio przygotować udzielenie sakramentu.

3) Udzielenie chrztu powinno nastąpić w pierwszych tygodniach po narodzeniu dziecka. Z poważnych powodów natury duszpasterskiej Konferencja Biskupów może przedłużyć okres przygotowania.

4) Proboszcz decyduje uwzględniając zarządzenia Konferencji Biskupów, kiedy mają być ochrzczone te dzieci, których rodzice nie są odpowiednio przygotowani do złożenia wyznania wiary, ani do wychowania tych dzieci w wierze chrześcijańskiej.

9. Aby ukazać paschalny charakter chrztu, zaleca się udzielać go w Wigilię Wielkanocną lub w niedzielę, w każdą bowiem niedzielę Kościół wspomina Zmartwychwstanie Pana. W niedzielę można udzielać chrztu także podczas Mszy św., aby cała wspólnota mogła brać udział w obrzędzie i aby jeszcze jaśniej ukazać związek chrztu i Eucharystii. Nie należy jednak czynić tego zbyt często. Zresztą normy dotyczące udzielania chrztu w Wigilię Wielkanocną, albo we Mszy niedzielnej, podane są niżej.

Zasadniczo chrzest wszystkich zgłoszonych dzieci powinien się odbywać wspólnie w wyznaczonej niedzielę. Jeżeli jednak zgłoszono zbyt wielką liczbę dzieci, proboszcz może je podzielić na kilka grup. Wielkość grup należy ustalić w zależności od pojemności kościoła i kaplicy chrzcielnej. Nie wolno odmówić ochrzczenia dziecka, którego rodzice spóźnili się na chrzest grupowy.

10. Aby jaśniej było widać, że chrzest jest sakramentem wiary Kościoła, oraz sakramentem włączenia do ludu Bożego, należy go udzielać zwykle w kościele parafialnym, w którym powinna się znajdować chrzcielnica.

11. Biskup może zezwolić lub nakazać, po wysłuchaniu zdania proboszcza danego miejsca, aby chrzcielnica była także w innym kościele lub publicznej kaplicy, znajdującej się na terenie tej parafii. Zwyczajnie proboszcz ma prawo udzielać chrztu także i w tych miejscach.

12. Poza niebezpieczeństwem śmierci nie wolno udzielać chrztu w domach prywatnych.

13. Jeśli Biskup inaczej nie postanowi (por. nr 11), nie powinno się udzielać chrztu w szpitalach, chyba że zmuszać będzie do tego konieczność lub jakiś wzgląd duszpasterski. Zawsze jednak należy powiadomić proboszcza, a rodziców dziecka odpowiednio przed chrztem przygotować.

14. Dobrze by było, aby podczas liturgii słowa wnosić dzieci do osobnego pomieszczenia. Trzeba jednak dokładać starań, by matki, lub matki chrzestne uczestniczyły w liturgii słowa, dlatego na ten czas należy powierzyć dzieci innym kobietom.

IV. STRUKTURA OBRZĘDU CHRZTU DZIECI

A. CHRZEST UDZIELANY PRZEZ SZAFARZA ZWYCZAJNEGO

15. Jeśli nie grozi niebezpieczeństwo śmierci, celebrans powinien wykonać pełny obrzęd tak, jak jest tutaj podany, bez względu na to, czy chrzci jedno, kilkoro, lub nawet bardzo wiele dzieci. Obrzęd chrztu dzieci został zredagowany w ten sposób, że nie wymaga udziału komentatora. Sam celebrans daje konieczne wyjaśnienia i kieruje zachowaniem uczestników. Natomiast pożyteczny byłby udział organisty, albo innego przewodnika śpiewu, który przed wejściem celebransa powtórzyłby potrzebne śpiewy, a potem je podtrzymał.

16. Chrzest zaczyna się od obrzędu przyjęcia dzieci. Ukazuje on wolę rodziców albo chrzestnych, którzy proszą o chrzest, i zamiar Kościoła, który chce go udzielić. Wyraża się to przez znak Krzyża jaki celebrans i rodzice kreślą na czole dziecka.

17. Liturgia słowa Bożego zmierza do tego, aby przed udzieleniem sakramentu ożywić wiarę rodziców, chrzestnych i wszystkich obecnych, oraz aby przez wspólną modlitwę wyprosić owoce sakramentu. Liturgia ta składa się z czytania jednego, lub kilku wyjątków z Pisma św., z homilii, po której ma być chwila ciszy, z modlitwy powszechnej kończącej się modlitwą w formie egzorcyzmu. Ta modlitwa przygotowuje do namaszczenia olejem katechumenów lub do włożenia rąk.

Liturgię słowa należy odprawiać w takim miejscu, w którym wszyscy obecni mogą usiąść, aby spokojnie wysłuchać czytań i homilii. Najczęściej wystarczy jedno czytanie wyjaśnione w homilii. Czytania, z wyjątkiem Ewangelii, dobrze jest już w czasie przygotowania chrztu powierzyć komuś z rodziców lub chrzestnych dzieci i dać mu czas na przygotowanie. Śpiew psalmu responsoryjnego albo alleluja musi być starannie przygotowany.

18. Samo udzielenie sakramentu:

1) Przygotowuje się bezpośrednio:

- a) przez uroczystą modlitwę celebhransa, który wzywając Boga i przypominając Jego plan zbawienia albo poświęca wodę chrzcielną, albo wspomina o poświęceniu już dokonanym;
- b) przez wyrzeczenie się szatana, składane przez rodziców i chrzestnych oraz przez wyznanie wiary, które potwierdza celebhrans i społeczność, wreszcie przez ostatnie pytanie skierowane do rodziców i chrzestnych,

2) dokonuje się przez obmycie wodą, które może mieć formę zanurzenia lub polania, zgodnie z miejscowym zwyczajem, oraz przez wezwanie Trójcy Przenajświętszej,

3) dopełnia się przez namaszczenie krzyżmem, co ma oznaczać włączenie ochrzczonego w królewskie kapłaństwo i dopuszczenie go do wspólnoty ludu Bożego, kończy się wreszcie włożeniem białej szaty i wręczeniem zapalanej świecy oraz obrzędem „Effeta”. Biała szata powinna być przyniesiona przez chrzestnych dla każdego dziecka osobno, a nie przekładana z jednego dziecka na drugie. Podobnie świeca powinna być przyniesiona przez chrzestnych, a po chrzcie zabrana do domu, jako pamiątka chrztu.

19. Po przemówieniu celebhransa odmawia się przed ołtarzem Modlitwę Pańską. W niej dzieci Boże modlą się do Ojca, który jest w niebie. Jest to zapowiedź przyszłego udziału w Eucharystii. Na zakończenie, matki i ojcowie oraz wszyscy obecni, otrzymują błogosławieństwo, aby na wszystkich obficie spłynęła łaska Boża.

Procesja do ołtarza przypomina, że wtajemniczenie chrześcijańskie ma być dopełnione przez sakrament bierzmowania i udział w Eucharystii, oraz że „wierni przez chrzest wcieleni do Kościoła, dzięki otrzymanemu znamieniu są przeznaczeni do religijnego kultu chrześcijańskiego” (KK art. 11). Jeżeli chrzest odbył się w prezbiterium, to rodzice z dziećmi zbliżają się do ołtarza i ustawiają się dokoła.

Końcowe błogosławieństwo rodziców zastępuje dawny wywód.

B. SKRÓCONY OBRZĘD CHRZTU

20. Skrócony obrzęd chrztu przewidziany dla katechistów³, w krajach misyjnych, został w tym rytuale opuszczony.

21. Skrócony obrzęd chrztu dziecka znajdującego się w niebezpieczeństwie śmierci, gdy szafarz zwyczajny jest nieobecny, można wykonać w dwóch formach:

1) gdy śmierć zagraża bezpośrednio i czas nagli, szafarz nadzwyczajny⁴, opuszczając inne obrzędy, polewa głowę dziecka wodą i wymawia zwykłą formułą⁵. Woda może być niepoświęcona, byleby była naturalna.

³ KL 66.

⁴ Patrz: Wstęp ogólny nr 16.

2) Gdy jednak roztropnie się przewiduje, że wystarczy czasu, a w grupie zebranych wiernych jest ktoś zdolny do pokierowania krótką modlitwą, należy użyć następującego obrzędu: szafarz nadzwyczajny wygłasza pouczenie i prowadzi krótką modlitwę powszechną; potem następuje wyznanie wiary rodziców lub przynajmniej samego chrzestnego, oraz polanie wodą z użyciem zwykłej formuły. Jeśli zaś obecni nie potrafiliby wykonać tego obrzędu niech szafarz po głośnym odmówieniu wyznania wiary, udzieli chrztu w ten sposób, jakiego używa się w godzinie śmierci.

22. W niebezpieczeństwie śmierci także kapłan i diakon mogą użyć skróconej formy, zależnie od potrzeby. Proboszcz zaś lub inny kapłan z tymi samymi uprawnieniami, jeśli ma do dyspozycji krzyżmo i czas jeszcze pozwala, niech nie zaniedba udzielenia po chrzcie sakramentu bierzmowania, opuszczając w tym wypadku namaszczenie krzyżmem przy chrzcie.

V. UPRAWNIENIA KONFERENCJI BISKUPÓW ORAZ BISKUPÓW W ZAKRESIE ADAPTACJI

23. Oprócz adaptacji przewidzianych we Wstępie ogólnym (nr 30—33), obrzęd chrztu dziecka dopuszcza jeszcze inne adaptacje, określane przez Konferencję Biskupów.

24. Jak to powiedziano w Rytuale Rzymskim, na podstawie uchwały Konferencji Biskupów można:

1) stosownie do miejscowych zwyczajów ułożyć różne wersje zapytania o imię dziecka przyniesionego do chrztu, zależnie od tego czy chodzi o imię już nadane, czy też imię nadawane dopiero podczas chrztu.

2) Można opuścić namaszczenie olejem katechumenów (nr 56, 106).

3) Forma wyrzekania się szatana może być krótsza lub obszerniejsza (nr 65, 114).

4) Przy bardzo wielkiej liczbie chrzczonych można opuścić namaszczenie krzyżmem (nr 70).

5) Można zachować obrzęd „Effeta” (nr 73, 121).

Na podstawie powyższych uprawnień Konferencja Episkopatu Polski postanowiła przy chrzcie dzieci opuszczać namaszczenie olejem katechumenów i obrzęd „Effeta”.

25. W wielu krajach rodzice dziecka bywają niekiedy nieprzygotowani do obrzędu chrztu, lub proszą o ochrzcenie swych dzieci, ale nie wychowują ich później po chrześcijańsku tak, że tracą one wiarę. Pouczenie rodziców i zapytanie o ich wiarę tylko przy chrzcie nie może wystarczyć. Dlatego Konferencja Biskupów mogą wydać, jako pomoc dla proboszczów instrukcje duszpasterskie, które by ustanawiały dłuższy okres na przygotowanie rodziców do chrztu dziecka.

26. Biskupi mają zdecydować, czy katechiści w ich diecezjach mogą wygłaszać homilię według własnego układu, czy też mają ją odczytywać z przygotowanego tekstu.

VI. UPRAWNIENIA SZAFARZA W ZAKRESIE ADAPTACJI

27. Doniosłą jest rzeczą, aby na zebraniach rodziców, przygotowujących się do chrztu swych dzieci, pouczenia opierały się na modlitwach i obrzędach. Można w tym posłużyć się różnymi elementami liturgii słowa Bożego podanymi w obrzędzie chrztu.

28. Ilekroć udziela się dzieciom chrztu w Wigilię Wielkanocną, obrzęd powinien mieć następującą kolejność:

1) Przed rozpoczęciem obchodu Wigilii należy urządzić w odpowiednim miejscu i czasie t.zw. przyjęcie dzieci, zakończone modlitwą z egzorcyzmem (i namaszczeniem olejem katechumenów). Liturgię słowa Bożego można opuścić.

2) Samo udzielenie sakramentu (nr 64—66, 68—71) następuje po poświęceniu wody tak, jak to przewiduje liturgia Wigilii Paschalnej.

3) Opuszcza się potwierdzenie wyznania wiary rodziców przez celebransa i wspólnotę (nr 67), wręczenie zapalanej świecy (nr 72) i obrzęd „Effeta” (nr 73).

4) Opuszcza się zakończenie obrzędu (nr 75—83).

29. Jeśli udziela się chrztu we Mszy niedzielnej, Mszę odprawia się z niedzieli, a obrzędy chrztu mają następujący porządek:

1) Obrzęd przyjęcia dzieci (nr 33—43) odbywa się na początku Mszy, w której wobec tego opuszcza się powitanie i akt pokuty.

2) W liturgii słowa:

- a) czytania bierze się ze Mszy niedzielnej albo też, dla szczególnych racji, z czytań przewidzianych w obrzędzie chrztu,
- b) Homilia powinna się opierać na świętych tekstach, ale należy wziąć pod uwagę udzielany chrzest.
- c) Nie odmawia się „Wierzę”, ponieważ jego miejsce zajmuje wyznanie wiary, złożone przez całą wspólnotę przed chrztem.
- d) Modlitwę powszechną bierze się spośród tych, które są podane w obrzędzie chrztu (nr 48—52). Na końcu zaś, przed wezwaniem Świętych, dodaje się prośby za Kościół powszechny i za potrzeby całego świata.

3) Po modlitwie powszechnej następuje modlitwa z egzorcyzmem, namaszczenie i inne obrzędy, opisane w rytuale (nr 54—74).

4) Po udzieleniu chrztu, następuje dalszy ciąg Mszy jak zwykle, t.j. przygotowanie darów.

5) Do błogosławieństwa przy końcu Mszy św. może kapłan wybrać jedną z formuł podanych w obrzędzie chrztu (nr 79—82).

31. Zgodnie z zasadą podaną we Wstępie ogólnym nr 34 szafarz ma prawo wprowadzać do obrzędu pewne adaptacje, których domagają się same okoliczności np.:

1) Jeśli matka dziecka zmarła przy porodzie, należy to uwzględnić w przemówieniu wstępnym (nr 36), w modlitwie powszechnej (nr 97—101) i w końcowym błogosławieństwie (nr 123—129). Celebrans powinien również dokonać adaptacji tekstów, gdy chrzci dziecko porzucone, lub gdy ojciec dziecka nie jest znany.

2) W dialogu z rodzicami dziecka (nr 37—38, 88—89) trzeba uważać na ich odpowiedź. Jeśli nie powiedzieli O chrzest, lecz O wiarę, albo O łaskę Chrystusową, albo O wprowadzenie do Kościoła, albo O życie wieczne, szafarz nie będzie zaczynał następującego przemówienia od słów: Prosząc o chrzest, lecz odpowiednio: Prosząc o wiarę, albo prosząc o Łaskę Chrystusową itd.

3) Obrzęd przyniesienia do kościoła dziecka już ochrzczonego (nr 139—159) został ułożony jedynie na wypadek, gdy dziecko zostało ochrzczone z powodu niebezpieczeństwa śmierci. Można go jednak dostosować i do innych sytuacji, np. gdy dzieci zostały ochrzczone w czasie prześladowania religii, albo czasowej niezgody między ich rodzicami.

Ks. Franciszek Wawrzyniak

DOKTRYNALNE I TEOLOGICZNE PODSTAWY KATOLICKIEJ SAKRAMENTOLOGII

Nakładem Polskiego Towarzystwa Teologicznego w Krakowie wydana została książka z dziedziny teologii dogmatycznej, poświęcona studiom monograficznym, dotyczącym podstaw katolickiej sakramentologii¹. Autorem dzieła jest ks. profesor Ignacy Różycki, który dał się poznać jako jedyny polski faktyczny ekspert — teolog Soboru Watykańskiego II, a obecnie jako rzeczywisty i stały członek Grupy Mieszanej Kościoła Katolickiego i Ekumenicznej Rady Kościołów.

Charakterystycznymi cechami naukowej bogatej twórczości pisarskiej teologa krakowskiego w dziedzinie teologii dogmatycznej jest bogactwo treści, dokładna i wnikliwa analiza, ścisłość głębokiego wykładu dowodzenia i wnioskowania, gruntowne, wszechstronne, rzeczowe przedstawienie poruszonej problematyki, przekonywujące ostateczne sformułowania.

¹ Ks. Ignacy Różycki, *Podstawy sakramentologii*, Kraków 1970, stron 260.